

Stafetmodtager februar 2011: Birgitte Schepelern Johansen, adjunkt ved Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier (ToRS)

Marie Cardinal, Ord som forløser

Nogle bøger læser man for deres fængende sprog, for deres vidtløftige pointer, deres skarpe vid. Andre bøger bæres af de følelser, de formår at vække i én. Ord som forløser er måske ikke stor litteratur, men til gengæld beskrivelsen af en kvindes sindssygdom og vejen ud på den anden side så nærværende og vedkommende skrevet, at det er vanskeligt ikke at blive berørt. Ind i historien om en freudiansk psykoanalyse fletter sig historien om fransk Algeriets opløsning, om efterkrigstidens klasse- og kønskamp og om muligheden for at vinde sig selv tilbage.

Emil Durkheim, Den sociologiske metodes regler

I en tid hvor nyt er godt og nyest er endnu bedre kan det ind i mellem være en god øvelse at besinde sig på forandringerne og læse eller genlæse en klassiker. Og som sociolog, om end af humanistisk tilsnit, er det her helt sikkert én af dem. Med en klar og stringent argumentation argumenterer Durkheim for det særegne ved det sociologiske håndværk, nemlig at det udelukkende adresserer mennesket som socialt væsen. Og selv om diverse vendinger i samfundsvidenskaberne har sat spørgsmålstejn ved en række af de skarpe distinktioner, Durkheim trækker (fx mellem individ og kollektiv eller mellem subjekt og objekt), så rummer bogen en række pointer, især om det sociale tvangsmæssige karakter, der stadig har gyldighed.

Arjun Appadurai, Fear of Small Numbers

Som (forholdsvis) ung og grøn akademiker kan man både undres og misundes over den måde mere garvede forskere giver sig selv lov til virkelig at male med den brede pensel uden at skulle tage hensyn til detaljer som dokumentation, referencer, forbehold og andre forstyrrende elementer. Hermed skabes mulighed for at give en æstetisk fremstilling og et sammenhængende argument på en måde, som de mere studentikose former gør vanskeligt. Fear of Small Numbers er en sådan tekst, og den bakser overordnet med spørgsmålet om, hvad det er, der giver grupper med magt trang til at forfølge, torturere og dræbe minoritetsgrupper; hvad er det ved den svage,

der giver den stærke denne trang til ødelæggelse? Hvad er det ved de små tal, der synes at vække en nidkærhed i trangen til renhed? Og hvordan hænger dette sammen med de liberale statsdannelser og deres optagethed af repræsentation og individualitet, der inkarneres i tallet ét og dets multiplikationer? Svaret skal ikke afsløres her!

Ernesto Laclau & Chantal Mouffe, Hegemony and Socialist Strategy

Denne bog er vel nærmest blevet samfundsvidenskabernes svar på Eiffeltårnet: først nyt, siden berømt og efterhånden noget overbesøgt. Men der er altså en grund til opmærksomheden, nemlig at Laclau og Mouffe forsøger noget så modigt som et sammenhængende bud på både en teoretisk gentænkning af det politiske og et konkret politisk projekt i lyset af den sproglige/diskursive vending. Uden at lade sig lamme af relativisme og uden at give køb på deres radikalt konstruktivistiske udgangspunkt arbejder Laclau og Mouffe sig igennem marxismens historie frem mod en generel teori om diskurs, betydningsdannelse, socialitet og politik.

Talal Asad, Genealogies of Religion og Talal Asad, Formations of the Secular. Christianity. Islam. Modernity (E-Bog)

Disse to bøger har jeg valgt at præsentere som ét punkt, fordi de efter min bedste overbevisning bør læses i sammenhæng. I bøgerne forfølger Asad spørgsmålet om, hvad religion er både ved at efterspørge de skiftende betydninger af ordet og ved at undersøge forbindelser mellem forskellige praksiser og begreber så som ritual, myte, fromhed, smerte og transcends. Et af Asads centrale mål er her at historisere religions-kategorien og ikke mindst dens moderne partnerskab med kategorien 'det sekulære'. Gennem dette arbejde udfordrer og perspektiverer Asad en række af de antagelser om demokrati, stat og borger som ligger indlejret i de sociale konfigurationer, vi normalt omtaler som sekulære. Og ikke mindst de politiske strategier, der lever af forestillingerne om den offentlige sfære, statens neutralitet, og religionsfrihed.

Michel Houellebecq: Elementarpartikler

Ikke alle bøger er rare at læse. Men man gør det alligevel, fordi man ikke kan lade være. En sådan bog er Elementarpartikler. Bogen er en skarp og kompromisløs beskrivelse af liberalismen, materialismen og individualismens konsekvenser – og de utrolig mange måder, hvorpå det moderne menneskes liv kan mislykkes. Og så alligevel med håb og løfter om forløsning. Houellebecqs bog er en hæsblæsende tour de force igennem og sammenfletning af moderne

videnskabshistorie og samfundskarakteristik, litteratur, kultur og personhistorie. Og så er der rimelig meget sex i den, bare så man er advaret...

Zygmunt Bauman, *Modernity and the Holocaust*

En af de bøger, der uden tvivl har betydet mest for den retning, mit akademiske arbejde har taget. Blandt andet fordi den virkelig formår at kombinere den gode ide med analytisk grundighed, mod og engagement. I *Modernity and the Holocaust* fører Bauman læseren gennem et af de mørke kapitler i Europas historie – en historie, der handler nok så meget om bureaukrati, videnskab og teknologiske landvindinger som om had, racisme og anti-semitisme. På overbevisende vis forankrer Bauman dermed Holocaust i en historiske og samfundsmæssige kontekst, ikke som et tilbageskridt til barbari og ucivilisation men som én af modernitetens iboende muligheder. I stedet for at tage udgangspunkt i medfølelsen med folkedrabets ofre rejser Bauman det langt mere foruroligende spørgsmål: under hvilke forudsætninger ville vi selv være i stand til at udføre det?

Richard King, *Orientalism and Religion. Postcolonial Theory, India and 'The Mystic East'* (E-bog)

Denne bog er et mønstereksempel på, hvordan man på en konstruktiv og kritisk måde kan bedrive videnskabshistorie og videnskabssociologi. Med stor grundighed viser King, hvordan religionshistorie som disciplin og dens objekt, religion, er blevet til i et komplekst samspil mellem europæisk kolonihistorie, sekulær statsdannelse og forskningsinterne interesse. Med særligt fokus på tilblivelsen af verdensreligionen hinduisme bidrager han til en nuancering af diskussionerne om kolonial magt og modmagt. Oplagt hvis man skulle trænge til en god afløser for Saids Orientalisme...

Michel Foucault, *Overvågning og straf, fængslets fødsel*

Her må vi vel også siges at være ovre i klassiker-afdelingen, om end godt 70 år længere fremme. I mange år gik jeg uden om Foucault i ren skær irritation over det hype, der omgav ham under min studietid. Det var en dum beslutning! For da jeg først overgav mig, viste der sig jo at være en grund til begejstringen: at vi har at gøre med et vildt og inspirerende forfatterskab, der stiller overraskende spørgsmål og uforfærdet giver sig i kast med at besvare dem. Når jeg har valgt netop *Overvågning og straf* her, så er det ikke for at nedtone kvaliteterne ved hans andre værker. Det skyldes udelukkende, at det var igennem denne bog, at jeg for første gang blev opmærksom på den magtudøvelse, der er indlejret i de rumlige/arkitektoniske rammer, der omgiver os. Og ikke

mindst i den stadige detail-styring og effektivisering af kroppens motoriske kapacitet. På en eller anden måde er det bare aldrig blevet det samme igen at høre mig selv korrekse mine børn for den måde, de holder på bestikket eller sidder på stolen...

Mikael Niemi, Populærmusik fra Vittula

En lille bog, hurtigt læst men helt skøn. Jeg bliver altid sært opløftet af Niemis skarpe og humoristiske beskrivelser af vennerne Matti og Niilas' opvækst i en lille by i det allernordligste Sverige – et udkants-Sverige, om man vil – hvor man aldrig rigtig kommer på verdenskortet, men til gengæld fryser og drikker sig i hegnet.

Peter Berger & Thomas Luckmann, Den samfundsskabte virkelighed.

En videnssociologisk afhandling, Denne bog blev mit første bekendtskab med det store felt af teoridannelser, der på forskellig vis forsøger at indfange menneskets relationelle og sociale karakter: at vi producerer ontologi, at vi udspalter verdener, der derefter møder os som naturligt givet. Jeg har sidenhen studset over, at denne erkendelse ikke blev genereret af at læse Durkheim, Foucault eller Bourdieu, som jeg også blev udsat for på samme tidspunkt. Formentlig vidner det om den erkendelsesmæssige modningsproces, som er en central del af en akademisk uddannelse. Men nok så vigtigt skyldes det, at jeg blev grebet af bogens eksplicite afsæt i noget, som sociologiske tekster ellers gerne skyr: den dagligdags erfaring af tingenes væren og sammenhæng. Jeg er ikke sikker på, at den tåler genlæsninger, men det gør ikke noget. Jeg griber stadig af en instinktiv glæde over mit fag, når øjnene passerer forbi bogens ryg på reolen.

Per Petterson, Ud og stjæle heste

Det flydende sprog og de vidunderlige naturbeskrivelser sammenflettet med den fine og uforløste historie om en dreng, forholdet til faderen og rejsen mod at blive voksen gør dette til en bog, der glæder – på den stille måde. Petterson mestrer antydningens kunst og at beskrive det uafsluttede og uafgjorte i de menneskelige relationer på en måde, der vækker både genkendelse og længsel.

John Milbank, Theology and Social Theory

Denne bog er bestemt ikke let tilgængelig, men den er så rigeligt umagen værd, hvis man er interesseret i det sekulære som ontologi og epistemologi. Som Asad ønsker Milbank at historisere og relativere det sekulære verdensbillede, om end fra en noget anden vinkel end Asads antropologi. Milbank er teolog, og hans centrale ærinde i denne bog er at vise, hvordan socialvidenskaberne er et produkt af en sekularisme, der skjuler sin egen magt- og voldsudøvelse ved at privilegere en forestilling om 'det sociale' som et neutralt, objektivt rum. Han kritiserer her dele af teologien for at have bøjet sig for denne sociologiens dominans ved at oversætte sig til blot én kulturvidenskab blandt flere. I stedet må teologien tage sit ansvar på sig og (gen)kræve positionen som et fuldgyldigt udsagn om virkelighedens beskaffenhed, der tager højde for Guds eksistens. Og så er bogen virkelig et interessant eksempel på de til tider overraskende faglige forbindelser der opstår, her mellem teologi og post-moderne ontologi-kritik. Absolut inspirerende læsning!

Bruno Latour: We have never been modern

Udskældt og postulerende er denne bog, samtidig voldsomt inspirerende og tankevækkende. Latours karakteristik af det moderne som et fortløbende projekt af adskillelse, renselse og fortrængning, hvor hybrider konstant produceres og derefter aftvinges en klar kategorisering, adresserer i første omgang skellet mellem menneske og natur. Men Latours blik for virkelighedens materielle tilblivelse og menneskets mange måder at relatere sig til sin omverden på åbner for et væld af andre analyser. Bogen kræver dog, at man læser med teksten og overgiver sig til dens argumentation – så kan man altid kritisere den sønder og sammen bagefter.